

บทที่ 1

หลักการและเหตุผล ความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

1. ความหมายและความสำคัญของคนพิการ

โดยทั่วไปแล้วคนพิการมักจะเป็นบุคคลที่เสียเปรียบคนทั่วไปที่มีสุขภาพร่างกายหรือจิตใจที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง โอกาสในการได้รับการศึกษา รวมทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างคนที่มีร่างกายพิการกับคนที่มีร่างกายปกติ แม้ว่าสภาพความพิการจะทำให้เสียเปรียบอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนพิการจะไม่สามารถทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ดังนั้นควรที่จะต้องมีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้สามารถนำความสามารถของคนพิการที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด เพราะว่าหากมีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย โดยวิธีการทางการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอาชีพ คนพิการก็สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการว่าเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียมกับคนทุกคนในสังคม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะแห่งความพิการของบุคคลนั้น¹ อันเป็นการรับรองหลักสิทธิมนุษยชนในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งในสังคมโลก กล่าวคือบุคคลนั้นไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง เด็กหรือคนชรา ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมือง การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นคนพิการนั้น ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและมีสิทธิเสรีภาพโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ในฐานะที่คนพิการก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นเดียวกัน

แม้ว่าคนพิการจะมีความบกพร่องทางด้านกายภาพหรือทางด้านจิตใจก็ตาม โดยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน อันเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นถือว่าเป็นแนวคิดที่ยืนยันความเท่าเทียมกันของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็น

¹Sandra Fredman , Discrimination Law, (New York : Oxford University Press, 2002),p.67.

แนวความคิดที่มีมานานแล้ว โดยเรียกว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่สืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) โดยถือว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ทำให้เกิดความคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นที่มาของการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) โดยเป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการด้วยเช่นกัน กล่าวคือการเคารพสิทธิในความเป็นอิสระและความเท่าเทียมกันในเกียรติภูมิและสิทธิ (born free and equal in dignity and right) การที่บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันในกฎหมาย และย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ (All are equal before the law and are entitled with out any discrimination to equal protection of the law) และคนพิการมีสิทธิและเสรีภาพในความคิด มโนธรรมและศาสนา (The right to freedom of thought, conscience and religion) ตลอดจนสิทธิในอิสรภาพและความคิดเห็นและการแสดงออก (The right to freedom of opinion and expression) อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าคนพิการนั้นเป็นบุคคลที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะให้การดูแล คุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

เหตุที่ต้องให้ความสำคัญแก่คนพิการนั้นก็เพราะว่าคนพิการนั้น ถือว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะที่เท่าเทียมกันกับคนทุกประเภทในสังคมโลก ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และนอกจากจะมีการให้การยอมรับในความเท่าเทียมกันของคนพิการแล้ว ก็ต้องมีการส่งเสริมสมรรถนะ ความสามารถของคนพิการประกอบกันไปด้วย เพื่อมิให้คนพิการเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่สร้างภาระแก่บุคคลรอบข้าง กล่าวคือต้องมีการสร้างโอกาสทั้งทางด้านการศึกษาและการให้โอกาสในการประกอบอาชีพแก่คนพิการ ให้สามารถทำงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทำให้คนพิการเหล่านั้น เป็นบุคคลที่มีคุณค่าแก่สังคมและลดภาระพึ่งพิงคนอื่น ๆ อันเป็นการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการมากยิ่งขึ้นไปอีก โดยต้องมีการฝึกอาชีพให้แก่คนพิการเพื่อทำให้คนพิการเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม คนพิการก็จะสามารถมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ อย่างคนที่มีศักดิ์ศรี อย่างคนที่มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่น อันเป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ที่กล่าวว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง” และการที่กฎหมายรับรองว่า คนพิการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ และมีโอกาสเท่าเทียมกับบุคคลอื่นนั้น ถือว่าเป็นหลักการที่เป็นหัวใจสำคัญ เพราะความเชื่อ สิทธิและ

โอกาสนั้นจะสามารถพัฒนาตนเองให้มีความสามารถอย่างเต็มที่และอย่างมีประสิทธิภาพและตลอดจนเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมั่นคง เช่นสามารถที่จะประกอบอาชีพที่ตนเองมีความถนัดได้ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ²

นอกจากจะมีการรับรอง คุ่มครองสิทธิคนพิการแล้ว ยังต้องมีการอำนวยความสะดวกแก่คนพิการเพื่อที่คนพิการจะได้มีความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตด้วย โดยไม่ถือว่าการดังกล่าวนั้นเป็นการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติ เช่นบุคคลทั่วไปไม่สามารถนำสุนัขขึ้นยานพาหนะขนส่งทางบกได้ แต่เพื่อให้คนพิการที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นมีสิทธิเสรีภาพในการเดินทางเหมือนบุคคลอื่นๆ การที่จะให้สุนัขนำทางคนพิการทางสายตาศูขึ้นยานพาหนะขนส่งทางบกนั้นสามารถกระทำได้ และถือว่าการดังกล่าวมิได้เป็นการเลือกปฏิบัติแต่อย่างใดและไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะการกระทำดังกล่าวนี้ทำให้คนพิการสามารถใช้สิทธิและมีโอกาสที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม

รวมทั้งการเปิดโอกาสให้คนพิการได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม โดยเป็นกรณีที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถใช้บริการสาธารณะทั่วไปได้อย่างเต็มที่ และสามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวก ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นความเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของคนพิการ เช่นการจัดให้มีทางลาดตามทางเดินเท้า ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนพิการเองในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขซึ่งจะเห็นว่าคนพิการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นบุคคลที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างที่จะต้องมีการบังคับใช้บทกฎหมายดังกล่าวควบคู่ไปด้วย

1.1 นิยาม ลักษณะของคนพิการ

ความหมายของคนพิการนั้น กฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ ต่างก็ให้นิยามความหมายไว้หลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายนั้นจะมุ่งคุ้มครองรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการ เช่นตามพจนานุกรมกฎหมายไทย ฉบับ

² กุลพล พลวัน , “การเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ” , วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของ รัฐสภา , เล่ม 2,2 (ตุลาคม 2546- มีนาคม 2547) น. 14-15

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2542³ นิยามความพิการว่า เสียอวัยวะ มีแขน ขา เป็นต้น เสียไปจากสภาพเดิม เช่น แขนพิการ ตาพิการ บางทีใช้เข้าคู่กับคำ พิกล เป็นพิกลพิการ อันเป็นการให้ความหมายโดยพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ

โดยความหมายของคำว่า “คนพิการ” นอกจากที่ปรากฏในพจนานุกรมแห่งราชบัณฑิตยสถานแล้ว ก็มีนิยามอื่นๆ ดังนี้

คนพิการ หมายถึง บุคคลที่ไม่สมประกอบทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ศึกษาเล่าเรียน และประกอบอาชีพได้เช่นบุคคลปกติ⁴

คนพิการ หมายถึง ผู้ซึ่งมีความบกพร่องหรือสูญเสียสมรรถภาพทางร่างกายหรือจิตใจ ทำให้ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ในการทำกิจวัตรประจำวัน การเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมได้เหมือนอย่างปกติ⁵

คนพิการ หมายถึง ผู้ที่มีแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากความไร้ความสามารถ การสูญเสียความสามารถที่จะปฏิบัติตามบทบาทที่คนอื่นคาดหวัง เนื่องจากการเสื่อมสมรรถภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ⁶

คนพิการ หมายถึง บุคคลที่เสื่อมสมรรถภาพและโอกาสในการประกอบอาชีพลดลง อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ⁷

คนพิการ หมายถึง บุคคลที่สามารถสังเกตได้จาก⁸

³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 จาก

<http://www.royin.go.th/th/home/>

⁴ คณะอนุกรรมการฝ่ายบริหารและกฎหมาย , “ร่าง พ.ร.บ.การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” (อัดสำเนาสำเนา) , 2519, น.1

⁵ คณะอนุกรรมการฝ่ายแพทย์ , “ร่าง พ.ร.บ.การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” (เอกสารอัดสำเนา) , 2519 น.1

⁶ พิมพวัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ , นภาพรณั ทะวานนท์ , “ความพิการเป็ียงเบนหรือไม่ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคม”, สังคมศาสตร์ทางการแพทย์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มีนาคม, 2524) น.42

⁷ I.L.O Glorsary , Vocational Rehabilitation and Employment of the Disabled., (Geneva,1975),p.23.

⁸ Peter Townsend , “The disabled in society” The Handicapped Person in the Community , (Great Britain : Butler & Tanner Ltd. Frome and London , 1976) , pp.23-24.

1. ความผิดปกติของร่างกายหรือจิตใจที่มีการสูญเสียให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น สูญเสียขาหรือบางส่วนจากระบบประสาทอันเกิดจากการผ่าตัดหรืออุบัติเหตุจนทำให้กลายเป็นคนตาบอดหรือหูหนวก หรือสูญเสียอวัยวะอื่นๆ ที่เห็นได้ชัดเจน

2. มีปรากฏทางลักษณะคลินิกที่เรื้อรังของโรคต่างๆ หรือมีความผิดปกติของสรีระวิทยา (physiological) หรือกระบวนการทางจิต (psychological processes) ซึ่งมีผลต่อโรคต่างๆ เช่น หลอดลมอักเสบ (bronchitis) ข้ออักเสบ (arthritis) วัณโรค (tuberculosis) ลมชัก (epilepsy) จิตเภท (schizophrenia) เป็นต้น

1. มีความจำกัดในการทำหน้าที่และกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียวหรือกิจกรรมที่ทำกับผู้อื่น

คนพิการ ตามความหมายของกรมประชาสงเคราะห์⁹ หมายถึง ผู้ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายจนเป็นเหตุให้บุคคลนั้น ไม่สามารถกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามปกติได้ โดยแยกลักษณะของความพิการ ดังนี้

ก. เป็นอัมพาต หมายถึง ผู้ที่แขนพิการเคลื่อนไหวไม่ได้เป็นปกติ จนไม่สามารถช่วยตนเองได้

ข. เป็นใบ้ หมายถึง ผู้ที่พูดไม่ได้ ซึ่งปกติ มักจะหูหนวกด้วย

ค. หูหนวก หมายถึง ผู้ที่หูหนวกทั้ง 2 ข้าง จนไม่สามารถได้ยินเสียงจากภายนอกได้

ง. ตาบอดสนิท หมายถึง ผู้ที่ตาบอดทั้ง 2 ข้าง จนไม่สามารถมองเห็นภาพได้

จ. ความพิการอื่นๆ หมายถึง ผู้ที่มีความพิการนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้ว เช่น ผู้ที่แขน ขาขาด หรือขาขาดทั้ง 2 ข้างเนื่องจากอุบัติเหตุ เป็นต้น

จากที่กล่าวมา เป็นที่เห็นได้ว่า นิยามคำว่า “คนพิการ” นั้นจะมีหลักในการให้คำนิยามโดยพิจารณาลักษณะที่เป็นสาระสำคัญ คือ

ลักษณะแรก คือ ความสูญเสียหรือความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ ทั้งที่ปรากฏจากภายนอกให้เห็นเด่นชัดหรือไม่เด่นชัดก็ตาม ลักษณะดังกล่าวคือ ความพิการ (Disability)

ลักษณะประการที่สอง คือ ความสูญเสีย ความหย่อนสมรรถภาพ ความเสียเปรียบในการทำงาน ในการประสบความสำเร็จไม่เต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากผลของสภาพความพิการในลักษณะแรกนั้นเป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดความเสียเปรียบ (Handicapped)

⁹ ประสิทธิ์ ดิศวัฒน์, “การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย”, เอกสารวิชาการลำดับที่ 152 เล่มที่ 22/2526 น.16.

ส่วนนิยามของคนพิการตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้น จะกล่าวเฉพาะองค์การที่มีบทบาทในเรื่องเกี่ยวกับคนพิการ ดังนี้

1.1.1 **องค์การสหประชาชาติ** (United Nations หรือ UN) ได้นิยามความหมายของคนพิการไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ 1975 (Declaration on the rights of disabled persons) ให้ความหมายถึงบุคคลซึ่งไม่สามารถสร้างหลักประกันให้แก่ตนเอง ไม่ทั่วทั้งหมัดหรือบางส่วน ในด้านสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลหรือในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั่วไป เนื่องจากความสามารถทางร่างกายและจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม¹⁰

1.1.2 **องค์การอนามัยโลก** (World Health Organization, WHO) ให้นิยามของคำว่า “ความพิการ” (disability) ว่าเป็นข้อจำกัดหรือการขาดซึ่งความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ โดยวิธีการ หรือโดยวิสัยของบุคคลทั่วไป เนื่องจากความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด¹¹ ซึ่งการให้ความหมายของคำว่า “ความพิการ” ที่ใช้ร่วมกันในทางระหว่างประเทศมากที่สุดนั้น ก็มาจากเอกสารขององค์การอนามัยโลก¹² ซึ่งแบ่งแยกการให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ 3 คำคือ ความบกพร่อง (impairment) ความพิการ (disability) และอุปสรรค (handicap)

¹⁰ disabled persons means any person unable to ensure by himself or herself wholly or partly the necessities of a normal individual and/or social life as a result of a deficiency either congenital or not in him or her physical or mental capabilities. General Assembly - Thirtieth Session "Resolution adopted on the reports of the Third Committee" (9 December 1975) Resolution Number A/RES/3447 (xxx). (Online). Available : <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/resins.htm>, 20 December 2002.

¹¹ a disability is any restriction or lack (resulting from an impairment) of ability to perform an activity in the manner or within the range considered normal for a human being. World Health Organization. Document A29/INFDOC/1 Geneva Switzerland 1976. (Online). Available : http://www.dpa.org.sg/DPA/definition_disability.htm, 20 December 2002.

¹² World Health Organization. Document A29/INFDOC/1, Geneva, Switzerland, 1976

1.1.3 องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization, ILO) ให้คำนิยามของคำว่า “คนพิการ” (disabled persons) หมายถึง บุคคลที่มีหนทางในการสร้างความมั่นคง หรือการรักษาไว้ หรือการแสวงหาความก้าวหน้าในอาชีพการงานที่เหมาะสมของตนเองลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจที่ปรากฏอย่างชัดเจน¹³

นอกจากจะมีคำว่า คนพิการแล้ว ยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงและสามารถเทียบเคียงได้เช่นกัน คือคำว่า ความบกพร่องหรือชำรุด (impairment) หมายถึง การสูญเสียหรือมีความผิดปกติในโครงสร้างด้านหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ หรือสรีระวิทยาจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม ซึ่งหมายรวมถึง ความพิการของอวัยวะ ความสูญเสียหรือขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย (body mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (mental function system) ด้วย เช่น สายตาข้างใดข้างหนึ่งพร่ามัว หรือมองไม่เห็น แขนขาเป็นอัมพาต หูสูญเสียการได้ยิน อากาศทางจิต ทางประสาท เป็นต้น

ความเสียเปรียบหรือความบกพร่อง (handicap) หมายถึง ความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกจำกัดโอกาส หรือ ทำให้ไม่อาจดำเนินชีวิตหรือแสดงบทบาทได้เหมาะสม จึงทำให้การดำเนินชีวิตยากลำบากกว่าบุคคลทั่วไป ในภาษาอังกฤษ คำว่า “handicap” มักจะใช้หมายถึงความเสียเปรียบที่เป็นอุปสรรค ทำให้มีความยากลำบาก¹⁴ หรือไม่สามรถกระทำได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในขณะที่คนทั่วไปสามารถทำได้โดยไม่เป็นปัญหา ซึ่งความเสียเปรียบนั้นคือผลของความสัมพันธ์ระหว่างคนพิการกับสิ่งแวดล้อมย่อมเกิดขึ้นเมื่อคนพิการเผชิญอุปสรรคทางวัฒนธรรม กายภาพ และสังคม ซึ่งเปิดสำหรับคนอื่น ๆ

ดังนั้นการเสียเปรียบจึงหมายถึงการสูญเสียหรือการจำกัดโอกาสของคนพิการในการที่จะใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคมและในชุมชน เช่น คนที่ขาพิการต้องนั่งบนเก้าอี้ล้อเข็นไม่

¹³ C159 Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention 1983 Article1, 1. For the purposes of this Convention the term disabled persons means an individual whose prospects of securing retaining and advancing in suitable employment are substantially reduced as a result of a duly recognized physical or mental impairment. (Online). Available : <http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp2.htm>, 20 December 2002.

¹⁴ ชนิษฐา เทวินทรภักดี, “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนพิการ”, เอกสารการสนช.ชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531) น. 7

สามารถขึ้นบันไดได้ด้วยตนเอง นอกจากจะมีคนช่วยอุ้มหรือยกขึ้น หรือจัดทำทางลาดเอียง (slope) ที่คนพิการสามารถขึ้นเก้าอี้ล้อเข็นขึ้นไปได้ด้วยตนเองได้ หรือกรณีคนหูหนวกไม่ได้ยินเสียง และพูดไม่ได้ แต่ก็สามารถสื่อสารได้ด้วยภาษามือ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ความเสียเปรียบหรือบกพร่องเหล่านี้สามารถชดเชยได้ด้วยการปรับปรุงสภาพแวดล้อม การหาเทคนิควิธีหรือการมีผู้ช่วยเหลือ เรียกว่าเป็นการให้แต้มต่อเพื่อขจัดอุปสรรคหรือความบกพร่องที่มี ความบกพร่องจึงหมายถึงสภาพที่เกิดจากมีความสามารถในการกระทำ (disability) บางอย่างเท่านั้น

1.1.4 ความหมายตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ(Convention on the rights of persons with disabilities) ได้นิยามความหมายของคนพิการ เช่นตามทีระบุในอารัมภบท ซึ่งได้ตระหนักว่า ความพิการเป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา และความพิการเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความผิดปกติกับอุปสรรคทางความคิดและสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่นได้¹⁵

หรือตามที่บัญญัติในข้อ 1 แห่งอนุสัญญา ว่าคนพิการ¹⁶ กล่าวคือ คนพิการเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือทางความรู้สึกละเอียดในระยะยาว ซึ่งอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพของบุคคลนั้น ในสังคมโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่น เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่างๆ อันเป็นบทนิยามที่สอดคล้องกับ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550¹⁷

¹⁵ Preamble (e) *Recognizing* that disability is an evolving concept and that disability results from the interaction between persons with impairments and attitudinal and environmental barriers that hinders their full and effective participation in society on an equal basis with others

¹⁶ Persons with disabilities include those who have long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others.

¹⁷ คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การเคลื่อนไหว การได้ยิน การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับ

โดยในอนุสัญญาดังกล่าวนี้ นิยามความหมายของคนพิการโดยใช้คำว่า “Disability” อันหมายถึงความบกพร่อง ทางร่างกาย สติปัญญา หรือประสาทสัมผัส สภาพทางการแพทย์หรือความเจ็บป่วยทางจิต ทำให้เกิดข้อจำกัดในการใช้ความสามารถ เช่น แขนขาขาด ขาขาด นิ้วด้วน ตาบอดหรือความผิดปกติทางพันธุกรรม สติปัญญาปัญญาการเรียนรู้หรือประสาทรับรู้ อันเป็นความพิการที่สามารถวัดได้ เช่น นิ้วขาดทั้งหัวแม่มือและนิ้วก้อย ทำให้ใช้มือนั้นได้ไม่เต็มที่ คนขาาลีบและขาขาด ไม่สามารถเดินโดยปกติได้ คนตาบอดไม่สามารถอ่านหนังสือตัวพิมพ์ปกติได้ ทำให้คนพิการไม่สามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้เหมือนคนทั่วไป

ลักษณะของคนพิการ

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความพิการนั้นอาจเป็นกรณีที่สามารถเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพของบุคคลที่พิการนั้นได้ หรือบางกรณีความพิการนั้นเป็นความบกพร่องจากสภาวะทางจิต ซึ่งไม่อาจเห็นได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นคนพิการหรือไม่นั้น อาจสังเกตหรือพิจารณาได้ดังนี้¹⁸

1. ความผิดปกติของร่างกายหรือจิตใจที่มีการสูญเสียให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การสูญเสียขาหรือบางส่วนจากระบบประสาท อันเกิดจากการผ่าตัดหรืออุบัติเหตุจนทำให้กลายเป็นคนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น มีความบกพร่องทางการฟังหรือสูญเสียอวัยวะส่วนอื่นที่เห็นได้อย่างชัดเจน

2. มีปรากฏการณ์ทางลักษณะที่เรื้อรังของโรคต่างๆหรือมีความผิดปกติของสรีระวิทยา (Physiological) หรือกระบวนการทางจิต (Psychological processes) ซึ่งมีผลต่อโรคต่างๆ เช่น หลอดลมอักเสบ (Bronchitis) ข้ออักเสบ (Arthritis) วัณโรค (Tuberculosis) หรือโรคจิตเภท (Schizophrenia) เป็นต้น

มีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อสามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

¹⁸ Perter townsend, "The disable in society" *The Handicapped Person in the Community* , (Great Britain : Butler & Tanner Ltd. Frome and London , 1976), pp.23 - 24

3. มีความจำกัดในการทำหน้าที่และกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียว หรือกิจกรรมที่ร่วมทำกับบุคคลอื่น

ดังนั้น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าความหมายของคำว่า พิการนั้น มีลักษณะกว้างๆคือมีความสูญเสียหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นอยู่ 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ลักษณะแรก คือ ความสูญเสียหรือความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ ทั้งที่ปรากฏจากภายนอกให้เห็นเด่นชัดหรือไม่เด่นชัด ลักษณะดังกล่าวคือ “ความพิการ” (Disability)

ลักษณะประการที่สอง คือ ความสูญเสีย ความหย่อนสมรรถภาพ ความเสียเปรียบ ไม่ว่าจะในด้านการทำงาน ทำให้ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างเต็มที่ อันเป็นผลมาจากสภาพความพิการ ซึ่งเป็นอุปสรรค (Handicapped)

ตัวอย่างที่จะแสดงให้เห็นถึงความหมายของคำว่า ความพิการและความเสียเปรียบ คือ การที่บุคคลใดประสบอุบัติเหตุอันเป็นเหตุให้ต้องทำการตัดขา การกระทำดังกล่าวเรียกว่าเกิดความพิการแก่บุคคลนั้นซึ่งผลของการที่บุคคลนั้นขาขาด ส่งผลให้บุคคลนั้นไม่สามารถที่จะขับขี่ยานพาหนะได้อย่างสะดวกเหมือนเดิม สมรรถภาพในการขับขี่ของบุคคลคนนั้นลดลง หากปรากฏว่าบุคคลคนนั้นทำงานเป็นคนขับรถ ซึ่งการที่เขขาขาดทำให้เกิดความเสียเปรียบในการทำงานของบุคคลคนนั้น เพราะไม่สามารถที่จะทำงานได้อย่างเต็มที่ อันเป็นลักษณะของ Handicapped ในทางกลับกันหากบุคคลคนนั้นไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นคนขับรถ แต่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานพิมพ์ดีด ซึ่งงานดังกล่าวเป็นงานที่ไม่ต้องขี่ขาเหมือนการขับรถ ก็เป็นกรณีว่าความพิการดังกล่าวไม่ได้เป็นเหตุให้บุคคลคนนั้นเสียเปรียบในการทำงานแต่อย่างใด

1.2 สาเหตุของความพิการ

การที่จะพิจารณาว่าคนพิการนั้นจัดอยู่ในประเภทใดนั้น อาจแบ่งได้ตามลักษณะสาเหตุ อาการที่แสดงให้เห็นได้ โดยสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1.2.1 ความพิการตามพันธุกรรม

อันเป็นลักษณะของความพิการที่มีมาแต่กำเนิด (Birth defect and teratogenesis)¹⁹ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนั้น เมื่อกล่าวถึงความพิการแต่กำเนิดแล้วมักจะคิดถึงสภาพความพิการเช่น อากาปากแหว่ง เพดานโหว่ นิ้วติดกัน แขน - ขาลีบเล็ก เป็นต้นแต่การจะพิจารณาว่าความพิการดังกล่าวเป็นความพิการที่มีมาแต่กำเนิดอันเป็นความพิการตามพันธุกรรมนั้น คือกรรมพันธุ์ อันเป็นความผิดปกติภายในโดยเกิดขึ้นขณะมารดาตั้งครรภ์ ซึ่งสาเหตุของความพิการแต่กำเนิดนั้น อาจเกิดได้จากสาเหตุ ดังนี้²⁰

1.2.1.1 องค์ประกอบภายใน²¹ (Internal Factors) ที่ทำให้เกิดความพิการแต่กำเนิดคือ

ก. กรรมพันธุ์ โดยพิจารณาจากความผิดปกติของโครโมโซม (Chromosome) เช่น ความผิดปกติของโครโมโซมเพศ อันทำให้เกิดความพิการเช่น ตัวเตี้ย คอสั้น มีลักษณะคล้ายพังผืดที่คอ หรืออาจเป็นความผิดปกติโดยมีการเพิ่มของโครโมโซม ทำให้เกิดความพิการลักษณะที่ทำให้หน้าบาน หน้าผากกว้างและอาจมีลักษณะความพิการทางสมองรวมอยู่ด้วย

ข. ภาวะความผิดปกติของระบบฮอร์โมนในครรภ์มารดา อันเป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดความพิการแต่กำเนิดได้ เช่นกรณีที่มีมารดาเป็นเบาหวาน โอกาสที่บุตรที่คลอดออกมาจะพิการนั้น มีมากกว่ามารดาที่ไม่ได้เป็นเบาหวาน

1.2.1.2 องค์ประกอบภายนอก (External Factors) ที่ทำให้เกิดความพิการแต่กำเนิดได้

ก. ไวรัส (Virus) โดยที่ความพิการแต่กำเนิดนั้น สามารถที่จะเกิดได้จากการติดเชื้อไวรัส ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณและความรุนแรงและชนิดของไวรัสที่ได้รับประกอบกันด้วย

ข. ยา (Drugs) โดยสาเหตุอาจเกิดจากขณะที่มารดาตั้งครรภ์นั้น มารดาได้กินยาที่ส่งผลให้ทารกในครรภ์พิการตั้งแต่อยู่ในครรภ์ได้เช่น ยาระงับประสาท ยาลดอาการอาเจียน

¹⁹ คู่มือเอกสารเรื่อง ความพิการแต่กำเนิด ซึ่งเป็นเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง “การดูแลและป้องกันการพิการ” วันอังคารที่ 11 มิถุนายน 2545 ณ ห้องประชุมสวนนันทน์ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁰ Scipien , Gladys M. “Fetal Malformations” Comprehensive Nursing , Edited by Scipien , Gladys M. (Newyork : Mcgraw – Hill book Company, 1975), p.286.

²¹ พรทิพย์ อัจฉรวงศ์ , ความพิการแต่กำเนิด , (ภาควิชาการ พยาบาลกุมารเวชศาสตร์, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล), น. 4 – 50.

ค.รังสี (Radiation) เป็นกรณีที่มารดาได้รับการฉายรังสีในขณะที่อายุครรภ์นั้นต่ำกว่า 6 สัปดาห์ อันจะส่งผลต่อระบบประสาทส่วนกลางของทารกในครรภ์ เช่นทำให้ทารกมีสมองที่เล็กกว่าปกติ หรือเป็นต้อกระจก เป็นต้น

ง.การขาดอาหารของทารกในระยะแรกของการอยู่ในครรภ์

จ.อายุของมารดาขณะตั้งครรภ์ คือมารดาที่มีอายุมาก โอกาสที่ทารกที่เกิดมาจะเป็นพิการแต่กำเนิดก็มากขึ้นไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อหญิงที่มีอายุมากตั้งครรภ์ ความสามารถในการผลิตไข่ (Ovum) ก็ขาดความสมบูรณ์

1.2.2 ความพิการจากอุบัติเหตุ

อุบัติเหตุ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความพิการเป็นอย่างมาก ซึ่งความพิการจากอุบัติเหตุ นั้น ทำให้เกิดการสูญเสียอวัยวะส่วนใน ส่วนหนึ่งของร่างกาย รวมทั้งสูญเสียความสามารถในการใช้อวัยวะอีกด้วย ซึ่งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น อาจเกิดจากการทำงาน การขับขี่ยานพาหนะ หรือจากการขาดความรู้ในการใช้อุปกรณ์ทั้งหลายที่มีความเสี่ยง หรือความบกพร่อง ความประมาทในการดำเนินชีวิต ซึ่งเมื่อกล่าวถึงความพิการที่เกิดเนื่องมาจากอุบัติเหตุ นั้น อุบัติเหตุดังกล่าวอาจเกิดจากภายในบ้าน เช่นความซุกซนหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็ก หรือเป็นอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากเครื่องจักรในโรงงาน หรือในท้องถนนก็สามารถเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุได้เช่นกัน

1.2.3 ความพิการเนื่องจากสงคราม

ความพิการที่เป็นผลมาจากการทำสงครามสู้รบกันนั้น ถือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการบาดเจ็บได้เลย เนื่องจากการสงครามนั้นมีการใช้อาวุธที่มีผลการทำลายล้างที่สูงมาก และถือว่าเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความพิการเป็นจำนวนมากและอย่างกว้างขวาง โดยบุคคลที่ได้รับความเสียหายจนเป็นเหตุให้เป็นบุคคลที่พิการนั้น นอกจากจะเกิดกับบรรดาทหารที่ร่วมรบในสงครามโดยตรงแล้ว ยังรวมถึงคนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพิกัดที่มีการทำสงครามอีกด้วย โดยความพิการที่เกิดจากภาวะสงครามนั้นอาจจะมาจากอาวุธนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นปืน กับดักระเบิด ส่วนความเสียหายจะมากน้อยอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับอำนาจการทำลายล้างของอาวุธนั้น

1.2.4 ความพิการเนื่องจากความชราภาพ (ความพิการโดยปริยาย)

ความพิการจากความชราภาพนั้น เป็นความพิการที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือป้องกันได้ เป็นผลที่เกิดจากความเสื่อมสภาพแห่งอวัยวะในร่างกาย อันเป็นไปตามระยะเวลาที่ใช้ชีวิตนั้นๆ ทำให้อวัยวะต่างๆ ไม่สามารถใช้งานได้อย่างเต็มที่ เช่นสายตาพร่ามัวจนไม่สามารถมองเห็นได้

อย่างชัดเจน หรือกระดูกสันหลังที่โค้ง หรือหูที่มีความสามารถในการได้ยินที่ลดน้อยลงจนหูหนวก หรือตึง อันถือว่าเป็นความพิการโดยปริยาย

นอกจากที่กล่าวมานี้ คนชราหากเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ที่มักทำให้เส้นเลือดฝอยในสมองแตก ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เป็นคนพิการได้ด้วยเช่นกัน

1.2.5 ความพิการเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บ

ความพิการที่เป็นผลมาจากโรคภัยไข้เจ็บนั้น อาจเนื่องมาจากการที่ต้องมีการผ่าตัด อวัยวะส่วนที่เป็นโรคนั้นๆ เช่นคนที่เป็นโรคเบาหวาน ก็มีความจำเป็นต้องผ่าตัดอวัยวะบางส่วน ของร่างกายออกไป ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะเป็นการยับยั้งมิให้เกิดการรุกร้าไปยังอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งโดยสภาพของโรคเป็นผลโดยตรงต่ออวัยวะในร่างกายให้เกิดความเสื่อมสภาพอย่าง รุนแรงและรวดเร็ว

นอกจากที่โรคภัยจะเป็นสาเหตุให้เกิดความพิการที่ปรากฏอย่างชัดเจน เช่นการต้อง สูญเสีย อวัยวะต่างๆ ของร่างกายแล้ว โรคบางประเภทก็อาจส่งผลให้เกิดความพิการทางด้าน สติปัญญาการเรียนรู้ หรือสติสัมปชัญญะของบุคคลนั้นๆ ได้เช่นเดียวกัน อันเป็นโรคที่เกี่ยวกับการ ทำงาน การสั่งการของสมองโดยตรง เช่นการขาดสารอาหารบางชนิดที่จำเป็น ก็สามารถส่งผลต่อ ความสามารถในการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคมอย่างบุคคลทั่วไป

1.3 ประเภทและลักษณะของความพิการ

การพิจารณาประเภทของความพิการนั้น อาจแบ่งได้ตามลักษณะของสาเหตุที่ทำให้เกิด ความพิการ หรืออาจแบ่งตามลักษณะของความพิการ ซึ่งโดยทั่วไป ข้อพิจารณาในการแบ่ง ประเภทของความพิการ จะพิจารณา ดังนี้

1.3.1 ความพิการทางการเห็น

บุคคลที่มีความพิการทางการเห็น หมายถึงบุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อย จนถึงตาบอดสนิท ซึ่งอาจเป็นมาตั้งแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง²² โดยสามารถแบ่งแยกย่อย ออกเป็น

²² สกาวรัตน์ คุณาวิศรุต , เอกสารการสอนชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ,(นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2531) น.191.

1.3.1.1 คนตาบอด²³ หมายถึง คนที่สูญเสียการมองเห็นมากจนต้องใช้อ่านอักษรเบรลล์หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือหนังสือเสียงโดยหากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60 หน่วยวัดเป็นเมตร) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200 หน่วยวัดเป็นฟุต) ลงมาจนถึงบอดสนิท (หมายถึงตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตรหรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนทั่วไปสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันในระยะห่าง 60 เมตรหรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา²⁴ (หมายถึงสามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

1.3.1.2 คนเห็นเลือนราง หมายถึงคนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดี อยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 ถึง 6 ส่วน 60 (6/18 ถึง 6/60 หน่วยวัดเป็นเมตร) หรือ 20 ส่วน 70 ถึง 20 ส่วน 200 (20/70 ถึง 20/200) หน่วยวัดเป็นฟุต

1.3.2 ความพิการทางการได้ยิน²⁵

บุคคลที่มีความพิการทางการได้ยิน หมายถึงคนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย โดยสามารถแบ่งแยกย่อยออกเป็น

1.3.2.1 คนหูหนวก²⁶ หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถที่จะรับข้อมูลผ่านทางทางการได้ยินได้ ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจวัดการได้ยินจะสูญเสียการได้ยินประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป (เดซิเบลเป็นหน่วยวัดความดังของเสียง) หมายความว่า คนทั่วไปนั้นจะเริ่มได้ยินเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่ว่าคนหูหนวกนั้น จะได้ยินก็เมื่อความดังนั้นมีมากกว่า 90 เดซิเบล ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษามือเป็นหลักในการสื่อสาร

1.3.2.2 คนหูตึง²⁷ หมายถึงคนที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทางทางการได้ยิน โดยต้องอาศัยเครื่องช่วยฟังเป็นตัวกลางในการรับส่งข้อมูลระหว่างกันโดยคนหูตึงนั้นเมื่อตรวจวัดการได้ยินแล้ว บุคคลดังกล่าวสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล กล่าวคือคนทั่วไปที่ไม่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น จะเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงนั้น

²³ เฟิงอ๋าง, น.211

²⁴ เฟิงอ๋าง, น. 210

²⁵ พวงแก้ว กิจธรรม, เอกสารการสอนชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2531) น. 143.

²⁶ เฟิงอ๋าง, น.150.

²⁷ เฟิงอ๋าง, น.151.

ดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนที่หูตึงนั้นจะเริ่มได้ยินเสียงที่ดังมากกว่า 26 เดซิเบล ขึ้นไปจนถึง 90 เดซิเบล กล่าวคือ

- 2.2.1 หูตึงเล็กน้อย เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 26-40 เดซิเบล
- 2.2.2 หูตึงปานกลาง เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 40-45 เดซิเบล
- 2.2.3 หูตึงมาก เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 46-70 เดซิเบล
- 2.2.4 หูตึงรุนแรง เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 70-90 เดซิเบล

1.3.3 ความพิการทางสมอง สติปัญญา²⁸

บุคคลที่มีความพิการทางสมอง สติปัญญานั้นหมายถึง ภาวะที่มีระดับสติปัญญาด้อยหรือต่ำกว่าปกติ อันเป็นผลให้ไม่สามารถปรับตัวเองได้ในระดับที่ควรจะเป็นภายในสังคมและสิ่งแวดล้อมของตนเอง อันเป็นอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นในสมอง และมีการทำลายเนื้อสมอง อันจะส่งผลให้เกิดความผิดปกติ ทำให้เกิดความพิการชนิดต่างๆ เช่นด้านการเคลื่อนไหว ความผิดปกติทางการพูด ความผิดปกติทางสายตา ทางหู รวมทั้งความผิดปกติเกี่ยวกับระบบความรู้สึกสัมผัสต่างๆ เป็นต้น และอาจมีอาการของปัญญาอ่อนคือ ระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติร่วมด้วย

บุคคลที่มีความบกพร่องทางสมอง สติปัญญานั้น หมายถึงคนที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนทั่วไป เมื่อวัดระดับเชาว์ปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว ระดับเชาว์ปัญญาของบุคคลนั้นๆต่ำกว่าคนทั่วไปและความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ทั่วไปอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า โดยทักษะที่ว่านั้นคือ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนทักษะวิชาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ซึ่งจะพบลักษณะของความบกพร่องดังกล่าวนี้ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุก่อนอายุ 18 ปี

โดยสามารถแบ่งความบกพร่องทางสมอง สติปัญญาได้ออกเป็น 4 ระดับ²⁹ ดังนี้

- 3.1 ความบกพร่องระดับเล็กน้อย ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 50-70
- 3.2 ความบกพร่องระดับปานกลาง ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 35-55
- 3.3 ความบกพร่องระดับรุนแรง ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20-40
- 3.4 ความบกพร่องระดับรุนแรงมาก ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ ต่ำกว่า 20

²⁸ วัลลภณี คมกฤต , เอกสารการสอนชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531) น. 256.

²⁹ เฟิงอ๋าง, น.262

1.3.4 ความพิการซ้ำซ้อน

บุคคลที่มีความพิการซ้ำซ้อนนั้น หมายถึงคนที่มีรสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่นคนปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน

1.3.5 ความพิการทางการเรียนรู้

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึงคนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือว่ามีหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยา อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา โดยอาจจะเป็นภาษาพูดหรือว่าภาษาเขียนก็ได้ ซึ่งผลให้เกิดปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกด หรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติการของสมองสูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่านตลอดจนปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ไม่รวมถึงคนที่มีปัญหาทางการเรียนเนื่องจากสภาพบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาสเนื่องจากปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมหรือเศรษฐกิจ

1.3.6 ความพิการทางร่างกาย สุขภาพ

บุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สุขภาพนั้น หมายถึงบุคคลที่มีอวัยวะที่ไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติทั่วไป ทั้งนี้ ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส อันได้แก่ ตาบอด หูหนวก โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ดังนี้

6.1 โรคของระบบประสาท เช่น ซีรีบรัล พัลซี (Cerebral Palsy) โรคลมชัก มัลติเพิล สเคลอโรซิส (Multiple Sclerosis)

6.2 โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบ เท้าปุก โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ กระดูกสันหลังคด

6.3 การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด

กล่าวคือเป็นลักษณะความพิการที่มีมาแต่เกิด อาจเนื่องมาจากความผิดปกติภายในขณะตั้งครรภ์³⁰

³⁰ Scipien , Gladys M. "Fetal Malformations" Comprehensive Nursing, Edited by Scipien M., (New York : Mcgraw – Hill book Company, 1975) , p.286

6.4 สภาพความพิการและความบกพร่องทางสุขภาพอื่นๆ แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

6.4.1 สภาพความพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและโรคติดต่อ เช่น ไฟไหม้ แขนขาขาด โรคโปลิโอ โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบเนื่องจากเชื้อไวรัส และอันตรายจากการคลอด

6.4.2 ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น โรคหอบ หืด โรคหัวใจ วัณโรคปอด ปอดอักเสบ เป็นต้น

1.3.7 ความพิการทางด้านจิตใจ

ความพิการทางจิตนี้ รวมไปถึงความพิการทางสมองด้วย ความพิการทางจิตเช่น การเป็นโรคจิต โรคประสาท บุคลิกภาพผิดปกติ ปัญญาอ่อน ภาวะหวาดระแวง การติดยาเสพติด อันเป็นลักษณะของความพิการทางจิตเช่น โรคจิต คือโรคทางจิตเวชประเภทหนึ่ง อาจมีสาเหตุได้ทั้งเกิดจากความผิดปกติของร่างกาย เช่นเนื้องอกของสมอง การติดเชื้อ ภาวะเป็นพิษจากสารหรือยาบางอย่าง หรือเกิดจากสาเหตุทางด้านผลกระทบทางอารมณ์ จิตใจก็ได้เช่นกัน ซึ่งลักษณะของความบกพร่องทางจิต คือ

- บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลง อาจเป็นได้ทั้งการแยกตัวเองออกจากสิ่งแวดล้อมหรือจากสิ่งต่างๆ หรือมีพฤติกรรมถดถอยไปสู่พฤติกรรมในวัยเด็กหรือไม่แยกตัวเองแต่สนใจสิ่งแวดล้อม มีความกระตือรือร้น สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลหรือสิ่งต่างๆ มากเกินไป ตลอดจนจนการที่มีพฤติกรรม หรือบุคลิกแปลกๆ เช่นการพูดคนเดียว หัวเราะหรือร้องไห้คนเดียว เป็นต้น

- มีความผิดปกติทางความคิด ความผิดปกติของประสาทการรับรู้ ความผิดปกติของอารมณ์

- ไม่เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ตามสภาพความเป็นจริง มีอาการหลงผิดและประสาทหลอน ตลอดจนทั้งการขาดความเข้าใจและรู้จักสภาพตนเอง ไม่ยอมรับการป่วย เป็นต้น

1.4 ปัญหาและผลกระทบของคนพิการ

คนพิการนั้น เป็นบุคคลที่นอกจากจะประสบต่อความยากลำบากอันเนื่องมาจากสภาพทางร่างกายและจิตใจของตนเอง อันเนื่องมาจากการที่ตนเป็นคนพิการแล้ว ยังต้องเผชิญต่อความกดดัน ดูถูกจากสังคมที่มีต่อคนพิการอย่างที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้³¹ โดยอาจมาจากความ

³¹ Mildred Blaxter, The Meaning of Disability,(Great Britain : The Chaucer Press Ltd., 1980) p.vii.

เชื่อของคนส่วนใหญ่ที่มักจะเห็นว่าคนพิการนั้นเป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถ จึงไม่ให้ความสำคัญต่อคนพิการ ตลอดจนไม่เปิดโอกาสให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การเข้าสังคม จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการให้ความสำคัญกับคนพิการ รวมทั้งรับรองสิทธิ เสรีภาพตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เช่นการดำเนินการในด้านการจัดการฟื้นฟูสมรรถนะคนพิการ ตลอดจนการฝึกฝนให้คนพิการมีทักษะในการใช้สิ่งต่างๆที่มีอยู่ให้สามารถช่วยเหลือตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และสามารถออกไปทำงานได้ นอกจากนี้ก็ต้องเปิดโอกาสให้คนพิการมีสิทธิในการที่จะเข้ารับการศึกษาทั้งในสายวิชาการและสายอาชีพแล้วแต่ความสามารถและสภาพ ทางกายภาพของคนพิการนั้นๆประกอบกันด้วย

โดยในการดังกล่าวนี้ยังรวมไปถึงการแก้ทัศนคติของสังคมที่มองว่าคนพิการเป็นบุคคลที่เป็นภาระแก่สังคม เพราะทัศนคติดังกล่าวนั้น ยิ่งเป็นการซ้ำเติมปัญหาของคนพิการยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งปัญหาของคนพิการนั้นสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1.4.1. ปัญหาทางด้านสังคม

สืบเนื่องจากค่านิยมทางสังคมที่มองว่าคนพิการเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถ จึงทำให้ไม่มีความคิดที่จะทำการพัฒนาความสามารถของคนพิการให้เต็มตามศักยภาพ ทำให้คนพิการถูกมองว่าเป็นบุคคลที่เป็นภาระแก่สังคม อันถือได้ว่าปัญหาดังกล่าวนั้นส่งผลต่อคนพิการโดยรวมเป็นอย่างมาก จำเป็นที่สังคมจะต้องให้โอกาสคนพิการได้พิสูจน์ความสามารถของตนเองด้วย

ดังนั้นนอกจากคนพิการนั้นจะต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านการเข้าสังคม ความสามารถในการประกอบอาชีพแล้ว สังคมก็ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ และเปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมในสังคม³² ประกอบกันด้วย ที่กล่าวมาเป็นที่เห็นได้ว่าเจตคติที่มีต่อความพิการในทางลบ ทำให้คนพิการส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาความสามารถของตนเองให้เต็มตามศักยภาพ

1.4.2. ปัญหาการเลือกปฏิบัติ

การเลือกปฏิบัตินั้น ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่คนพิการนั้นประสบเป็นอย่างมากและไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเกิดจากทัศนคติของสังคมที่มีต่อคนพิการ หรือเกิดจากคุณสมบัติในงานบางประเภทที่ไม่เปิดโอกาสให้คนพิการประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้มีความรู้ความสามารถที่

³² วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, กฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน,2539) น.87-88

สามารถประกอบอาชีพนั้นได้อย่างไม่เป็นอุปสรรคก็ตาม ซึ่งการเลือกปฏิบัตินั้นสามารถพบเห็นได้ แม้กระทั่งถ้อยคำในบทบัญญัติแห่งกฎหมายบางข้อ บางมาตรา ถือว่าการเลือกปฏิบัตินั้นเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน³³ อันเป็นสิทธิที่เคารพในสิทธิ เสรีภาพตลอดจนความเท่าเทียมกันของมนุษย์

1.4.3. ปัญหาทางด้านกฎหมาย

คนพิการนั้นก็บุคคลที่ประสบปัญหาอันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้เช่นกัน โดยอาจจะมาจากถ้อยคำในกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิ เสรีภาพคนพิการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตของคนพิการนั้นๆ โดยตรง กฎหมายที่มีลักษณะทำให้คนพิการได้รับผลกระทบก็เช่นกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การใช้สิทธิทางการเมืองเช่นการลงสมัครเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1.4.4. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

เนื่องจากคนพิการนั้นขาดโอกาสที่จะเข้าทำงานในหลายสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะด้วยปัจจัยทางด้านร่างกาย ด้านความชำนาญ หรือทางด้านทัศนคติของสังคม อันทำให้หน่วยงานหรือบริษัททั้งหลายไม่รับคนพิการให้ทำงาน ซึ่งปัญหาดังกล่าว รัฐต้องมีมาตรการกำหนดให้สถานประกอบการทั้งของรัฐและของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงาน โดยพิจารณาตามอัตราการจัดงานของสถานประกอบการนั้นๆ ต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาในด้านการประกอบอาชีพของคนพิการคือ

1.4.4.1 อุปสรรคทางด้านทัศนคติต่อคนพิการที่ประกอบอาชีพ³⁴

เป็นกรณีที่สังคมไม่ยอมรับในความสามารถของคนพิการว่าคนพิการสามารถจะทำงานได้อย่างคนที่ไม่พิการ จึงทำให้ไม่รับคนพิการเข้าทำงาน อันเป็นลักษณะที่เป็นการปิดโอกาสในการ

³³ Janet E.Lord , Katherine N. Guernsey , Joelle M. Balfe & Valerie L. Karr Nancy Flowers, "Human Rights.YES action and advocacy on the Rights of Persons with Disabilities", (University of Minnesota Human Rights Resource Center).

³⁴ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ , มณฑิยา บุญตัน , อัครพรพรณ ขวัญชื่น , รายงานการวิจัย เรื่อง "การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ", สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา , น.110

แสดงความสามารถของคนพิการเป็นอย่างมาก ทำให้ท้ายที่สุดคนพิการนั้นเป็นภาระแก่สังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.4.4.2 อุปสรรคด้านสถานที่ทำงาน

เป็นกรณีที่สถานที่ทำงานไม่มีความสะดวกแก่การทำงานของคนพิการ ขาดความสะดวกในการเดินทางอันเป็นกรณีที่สถานที่ทำงานนั้นๆ ไม่มีการเตรียมการเพื่อความสะดวกแก่คนพิการ

1.4.5. ปัญหาทางการศึกษา

การศึกษานั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่าคนพิการนั้นจะไม่มีโอกาสทางการศึกษาเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่พิการ ประกอบกับการขาดความรู้ความเข้าใจว่าคนพิการนั้นสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพได้และการศึกษาจะทำให้คนพิการสามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยตนเอง ทำให้ไม่มีการส่งเสริมให้คนพิการได้เข้ารับการศึกษา และยังเกิดจากสภาพของสถานศึกษาที่ไม่เอื้ออำนวยต่อคนพิการ การขาดอุปกรณ์ช่วยในการศึกษาเช่น หนังสืออักษรเบรลล์ เทป ในกรณีคนพิการทางการมองเห็น การขาดแคลนบุคคลกรที่มีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารกับคนพิการ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอำนวยความสะดวกทางการศึกษาแก่คนพิการด้วย เช่นการจัดให้มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภทอย่างเพียงพอ

ลักษณะของปัญหาทางการศึกษาที่คนพิการได้รับ เช่นการที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นไว้ว่าผู้ปกครองไม่มีความผิดในกรณีที่ไม่ให้เด็กพิการเรียนหนังสือ³⁵ อันเป็นการส่งผลให้คนพิการขาดโอกาสทางการศึกษา³⁶

³⁵ มาตรา 11 “นายอำเภอมีอำนาจยกเว้นเด็กที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ จากการเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

(1) เด็กที่บกพร่องในส่วนกำลังกาย กำลังความคิดหรือเป็นโรค

(2) เด็กที่อยู่ห่างจากโรงเรียนประถมศึกษาที่ให้เปล่าเกินสองพันเมตร หรือที่ไม่สามารถจะไปถึงโรงเรียนได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งที่ไม่มีความสะดวก

³⁶ โปรดดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์และคณะ , “รายงานวิจัยเรื่องการแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบ ที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ,” (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,2547) น. 46-47

ปัญหาที่คนพิการได้รับทางด้านการศึกษา คือ

1.4.5.1 หลักสูตรการเรียนการสอน และอุปกรณ์ สื่อการสอน

เป็นกรณีที่มีความหลากหลายของประเภทความพิการ อันส่งผลโดยตรงในเรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอน การปรับกระบวนการสอนและการประเมินผล หรือหากเป็นผู้พิการทางด้านสายตา ก็จะเป็นกรณีที่หนังสืออักษรเบรลล์มีไม่เพียงพอ และไม่ทันต่อความต้องการใช้ในการศึกษา รวมทั้งกรณีการขาดแคลนสื่อสนับสนุนทางด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับความพิการ

1.4.5.2 บุคลากรทางการศึกษา

เป็นกรณีที่ขาดเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะ หรือขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการสอนคนพิการเป็นพิเศษ รวมทั้งขาดเจ้าหน้าที่ที่สามารถสื่อสารกับคนพิการ เช่นคนแปลภาษามือ

1.4.6. ปัญหาอุปสรรคทางด้านการให้บริการทางแพทย์

เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่นั้นอยู่ในชนบท ทำให้ไม่ได้รับการดูแลรักษาทางการแพทย์อย่างทั่วถึง คนพิการบางคนนั้นไม่เคยได้รับการดูแลรักษาทางการแพทย์หรือจากแพทย์เฉพาะด้านเลย ทำให้อาการหรือโรคที่ควรจะหายหรือทุเลาหรือป้องกันได้นั้นกลับกลายเป็นเหตุให้เกิดความพิการมากขึ้นหรือซ้ำซ้อนขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากความห่างไกลระหว่างบ้านของคนพิการกับโรงพยาบาลหรืออาจเกิดจากความไม่รู้ของผู้ที่อยู่กับคนพิการทำให้คนพิการไม่ได้รับการดูแลรักษาเท่าที่ควร นอกจากนั้นปัญหาอุปสรรคทางด้านการแพทย์อีกประการหนึ่งคือการขาดแคลนกายอุปกรณ์และเครื่องช่วยความพิการให้แทนอวัยวะส่วนที่ขาดไป

โดยปัญหาที่คนพิการประสบในเรื่องที่เกี่ยวกับอุปสรรคทางด้านการแพทย์ คือ

1.4.6.1 การประเมินความพิการและการตรวจรักษา

โดยเป็นกรณีที่สถานพยาบาลขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการประเมินความพิการ รวมทั้งการบริการทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้ไม่สามารถบริการคนพิการได้อย่างทั่วถึงและครบวงจร ตลอดจนขาดการรักษาอย่างต่อเนื่อง การติดตามผลการรักษาและการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลคนพิการ

1.4.6.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพ³⁷

ปัญหาที่คนพิการในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคือการดำเนินการในด้านดังกล่าวนี้ยังไม่มี ความชัดเจน ตลอดจนขาดข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ รวมทั้ง สถานพยาบาลต่างๆ ที่ให้บริการนั้นให้บริการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ควรหรือมีข้อจำกัดในการ ให้บริการ โดยปัญหาดังกล่าวอาจมาจากการที่คนพิการ ครอบครัวและชุมชนนั้น ขาดความรู้ความ เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ อันเป็นการปิดโอกาสในการที่จะให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ฟื้นฟูสมรรถภาพของตนเอง

1.4.6.3 อุปกรณ์และกายอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ

ปัญหาดังกล่าวสืบเนื่องจากการขาดหน่วยงานที่ผลิตกายอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ โดยอุปกรณ์ที่ขาดแคลนเช่น อวัยวะเทียม อุปกรณ์ช่วยเดิน ช้อนช่วย เป็นต้นหรือหากมีอุปกรณ์แต่ก็ มักจะเป็นอุปกรณ์ที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ทนทานแข็งแรง หรืออาจเกิดจากการที่คนพิการไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้กายอุปกรณ์

1.4.7 ผลกระทบจากความพิการ

ความพิการนั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นแต่กำเนิด หรือเกิดขึ้นภายหลังเช่นจากอุบัติเหตุ ซึ่งความ พิการนั้น นอกจากจะส่งผลกระทบต่อตัวคนพิการเองแล้ว ยังส่งผลต่อทั้งครอบครัวของคนพิการ ตลอดจนสังคมและประเทศชาติอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ กล่าวคือความพิการนั้นส่งผลกระทบในด้าน ต่างๆ ดังนี้

1.4.7.1. ด้านร่างกาย

ความพิการทางด้านร่างกาย เป็นความพิการที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะ ความพิการทางร่างกายที่ปรากฏให้เห็นจากภายนอก เช่นแขน – ขา ลีบเล็กตาบอด ปากแหว่ง แขน – ขาด้วน เป็นต้น ซึ่งความพิการประเภทดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อบุคลิก ขาดความ สวยงาม ความสมบูรณ์ทางร่างกาย ความสมประกอบของอวัยวะต่างๆ ที่ควรจะมีทำให้มีลักษณะ ที่ผิดปกติไปจากคนทั่วไป อันจะยังผลต่อบุคลิกภาพด้วย และทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรม ต่างๆ ซึ่งทำให้การเคลื่อนไหว การทำงาน การทำกิจวัตรประจำวันเกิดความไม่คล่องตัว ไม่

³⁷ สกาวรัตน์ คุณาวิศรุต , เอกสารการสอนชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ,(นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2531) น. 191.

สามารถทำกิจกรรมได้อย่างปกติหรือมีความสามารถลดลง เกิดความเสียเปรียบในการทำงาน รวมทั้งการเป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางสังคม

1.4.7.2. ด้านจิตใจ

ความพิการส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้พิการเป็นอย่างมาก³⁸ เพราะร่างกายกับจิตใจนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตใจที่สมบูรณ์ ย่อมอยู่ในเรือนร่างที่สมบูรณ์” (A sound mind in a sound body) ผลของความพิการส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้พิการ เช่น ความรู้สึกท้อแท้ ผิดหวัง หมดหวัง เบื่อหน่าย อับอาย เครียด คิดมาก หวาดระแวง ขาดความเชื่อมั่น มองโลกในแง่ร้าย ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนพิการให้เป็นคนแยกตัว เองจากสังคม และทำให้เกิดโรคภัยแก่คนพิการมากยิ่งขึ้น

1.4.7.3. ด้านสังคม

นอกจากที่คนพิการจะต้องปรับตัวในการที่จะต้องยอมรับความพิการของตนเองแล้ว คนพิการนั้นก็ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมอีกด้วย เพราะหากคนพิการไม่สามารถปรับตัวกับสังคมได้ จะส่งผลให้คนพิการนั้นแยกตัวจากสังคม อันเป็นการซ้ำเติมคนพิการมากยิ่งขึ้นไปอีก

1.4.7.4. ด้านเศรษฐกิจ

ความพิการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของผู้พิการ เนื่องจากต้องมียค่าใช้จ่ายทั้งในเรื่องค่ารักษาพยาบาล ค่ากายภาพบำบัด การฟื้นฟูสมรรถนะ ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนพิการให้มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มากยิ่งขึ้น ทำให้รายได้ลดลง

1.4.7.5. ด้านครอบครัว

เมื่อมีบุคคลในครอบครัวเป็นคนพิการ ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นของคนในครอบครัวในการช่วยเหลือคนพิการ การรักษาพยาบาล โดยหากกรณีที่คนพิการนั้นเป็นสามีหรือภรรยาด้วยแล้ว ปัญหาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็คือปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์และปัญหาทางด้านผลกระทบต่อจิตใจของคู่สมรสด้วย³⁹

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความพิการนั้น ไม่ว่าจะเป็ความพิการทางด้ายร่างกาย จิตใจ หรือทางเจตคติของสังคมที่มีต่อคนพิการ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อผู้พิการทั้งทางตรงและ

³⁸ เกษม ตันติผลาชีวะ , “เอกสารการสอนชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ”, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531) น. 358

³⁹ Ann Shearer , “Sex and handicap” The handicapped Preson in the Community, (Great Britain : Butler & Tanner Ltd, 1976) , p.225

ทางอ้อม โดยเฉพาะความพิการทางด้านร่างกาย ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียในอวัยวะ ที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทั้งที่เห็นได้ชัดเจนหรือไม่ชัดเจนก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านความรู้สึกของผู้พิการเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อความรุนแรงของปฏิกิริยาที่มีต่อความพิการได้อีกด้วย เช่นสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว สังคมของคนพิการ เช่นถ้าอยู่ในครอบครัวที่ไม่พยายามให้คนพิการได้ช่วยเหลือตนเองเลย ก็จะทำให้คนพิการนั้นไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ เพราะจะกลายเป็นผู้ที่ขาดทักษะในการดำรงชีวิตโดยตนเอง ต้องเป็นภาระแก่สังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการในการให้ความมั่นใจแก่คนพิการในการที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมั่นคงด้วย อันเป็นการยืนยันว่าคนพิการก็เป็นบุคคลที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคม

ดังนั้น การจะพัฒนาความสามารถของคนพิการให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ต้องมีการเปิดโอกาสให้คนพิการมีสิทธิต่างๆเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆด้วย และจำเป็นที่จะต้องมีการกฎหมาย ระเบียบ ตลอดจนข้อบังคับที่มีผลบังคับอย่างเป็นรูปธรรม โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ออกมานั้นต้องสนับสนุนให้คนพิการสามารถพัฒนาความสามารถของตนได้ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับแต่ละสภาพความพิการของแต่ละคน

1.5 ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิของคนพิการ

1.5.1 หลักความเท่าเทียมกัน

เป็นหลักการพื้นฐานของความยุติธรรม⁴⁰ และเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย⁴¹ ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาความเชื่อที่มีผลกระทบต่อคนพิการในเรื่องศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และหลักปรัชญาความเชื่อในศักยภาพของคนพิการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติ

⁴⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ , “หลักความเสมอภาค” , โครงการเฉลิมพระเกียรติสารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา) น.2 (2543)

⁴¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์ , “หลักความเสมอภาค”, วารสารนิติศาสตร์, เล่ม 30 , 2 (มิถุนายน 2543) น.165.

ต่อคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปที่ไม่พิการ⁴² ไม่ว่าจะเป็นด้านโอกาสทางการเรียน การศึกษา การประกอบอาชีพ ต้องเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ โดยถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งก็คือหลักที่ว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกัน จะต้องปฏิบัติด้วยหลักการเดียวกัน⁴³

กระบวนการในการสร้างความเสมอภาคในการมีโอกาсти่เท่าเทียม คือ วิธีการอันจะทำให้คนพิการได้รับประโยชน์จากสังคมได้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางวัฒนธรรม การมีที่อยู่อาศัย การเดินทางโดยใช้ยานพาหนะ การบริการด้านสังคม และอนามัย การศึกษา การทำงาน และชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม อันถือว่าเป็นเรื่องความเท่าเทียมกันนั้นเป็นมาตรฐานสากลที่นานาอารยประเทศถือเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้คนพิการไม่ว่าเพศใด วัยใด ได้รับความเสมอภาคและโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม อุปสรรคใด ๆ ที่กีดขวางทางแห่งโอกาสอย่างเสมอภาคนี้เป็นภารกิจและความรับผิดชอบของรัฐที่จะขจัดออกไปให้หมดสิ้น การขจัดปัญหาเหล่านี้ คนพิการและองค์กรคนพิการจะต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุผล

หลักความเท่าเทียมกันนั้น เป็นหลักการที่สำคัญในทางระหว่างประเทศด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศในกฎบัตรสหประชาชาติ ได้แสดงความมุ่งประสงค์ขององค์การในข้อ 1 วรรคสอง ว่า “เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประชาชาติทั้งหลาย โดยยึดการเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิที่เท่าเทียมกัน และการกำหนดเจตจำนงของตนเองทั้งหลาย เป็นมูลฐาน และจะดำเนินมาตรการอื่น ๆ อันเหมาะสมเพื่อกำล้างแก้อันติภาพสากล” และวรรคสาม ว่า “เพื่อให้รวมถึงการร่วมมือระหว่างประเทศในอันที่จะแก้ปัญหาระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือมนุษยธรรม และในการส่งเสริมและสนับสนุนการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและต่ออิสรภาพมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา” ในข้อ 55 ว่า “...สหประชาชาติจะส่งเสริมการเคารพโดยสากล การปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพอันเป็นมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา

⁴² เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, “หลักความเสมอภาค”, ใน หนังสือรวมบทความกฎหมายมหาชน จากเว็บไซต์ www.pub-law.net, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เพลส จำกัด, 2546), น.376

⁴³ Rene CHAPUS.Droit Administratif General , อ้างถึงใน สมคิด เลิศไพฑูรย์, “หลักความเสมอภาค”, วารสารนิติศาสตร์ , เล่ม 30 , o.165,2 (มิถุนายน 2543).

1.5.2 หลักการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การเลือกปฏิบัติที่มีผลทำให้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลไม่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเนื่องจากสาเหตุใดก็ตาม ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำไม่ได้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ก็ได้มีบัญญัติหลักการห้ามเลือกปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 30 อันเป็นกรณีที่แสดงให้เห็นว่าคนพิการนั้นก็คือนักบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองในศักดิ์ศรี สิทธิ และเสรีภาพเช่นเดียวกับคนที่ไม่พิการ

1.5.3 หลักสิทธิมนุษยชน⁴⁴

คนพิการนั้น นอกจากจะเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติแล้ว การใดก็ตามที่กระทำและอาจส่งผลกระทบต่อคนพิการนั้น ต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนประกอบด้วย เพราะคนพิการนั้นก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การจะกระทำการใดๆ ก็ตามต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และต้องไม่กระทำการใดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนนั้นๆ ด้วย เพราะสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ไม่อาจพรากจากบุคคลนั้นๆ ได้ อันเป็นหลักจารีตประเพณีในทางระหว่างประเทศ กล่าวคือแม้ไม่มีการบัญญัติกฎหมายรองรับ สิทธิมนุษยชนของบุคคล ก็ไม่สามารถจะกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อสิทธิมนุษยชนได้

2. ประวัติความเป็นมาของการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิของคนพิการ

2.1 วิวัฒนาการของการคุ้มครองและรับรองสิทธิคนพิการ

วิวัฒนาการเกี่ยวกับการต่อสู้และยอมรับในสิทธิของคนพิการเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในประเทศตะวันตก ในระหว่างต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กลุ่มคนพิการประเภทต่างๆ ที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา และการฝึกอาชีพได้เริ่มรวมตัวกันในลักษณะองค์กรของคนพิการ โดยระยะแรกมีลักษณะใกล้เคียงกับสหภาพแรงงาน หรือกลุ่มคนพิการที่มีวิชาชีพ

⁴⁴ Bret Hesla and Mary Kay Kennedy , Advocating Change Together , “We Have Human Rights : A human rights handbook for people with developmental disabilities ”, Harvard Project on Disability.

เดียวกัน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสมาคมคนหูหนวกแห่งชาติ และสมาคมคนงานตาบอดชาวอเมริกัน เป็นต้น

ต่อมา หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้เริ่มมีแนวคิดที่จะให้คนพิการอยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไป และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจในเรื่องความสามารถของคนพิการให้แก่บุคคลทั่วไปได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม คนพิการยังต้องประสบกับอุปสรรคทางสิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น อาคาร สถานที่ บริการขนส่งสาธารณะ ตลอดจนบริการข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ไม่เปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เป็นต้น

ทั้งนี้ คนพิการถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ต่างก็มีสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิตอย่างปกติ เจก เช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่พิการ⁴⁵ อันเป็นการยืนยันในหลักความเท่าเทียมและหลักสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Law)⁴⁶ กล่าวคือเป็นหลักกฎหมายที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดมาแล้ว⁴⁷ อันมีลักษณะที่เป็นกฎหมายเหนือรัฐและสามารถใช้ได้โดยไม่จำกัดการละเทศะ ดังนั้นรัฐจะออกกฎหมายให้มีลักษณะที่เป็นการขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ มิฉะนั้นกฎหมายของรัฐดังกล่าวจะไม่สามารถบังคับใช้ได้⁴⁸ เพราะการที่ออกกฎหมายที่มีลักษณะที่ขัดต่อหลักกฎหมายธรรมชาตินั้น ถือได้ว่าเป็นการกฎหมายธรรมชาติดังกล่าว⁴⁹ จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายธรรมชาตินั้นเป็นกฎหมายที่รัฐไม่สามารถทำลายได้⁵⁰

⁴⁵ พันัส ทศนียานนท์ , “ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ.” วารสารอัยการ 32 (สิงหาคม 2523) : น.63.

⁴⁶ Evan Luard, The origins of International Concern over Human Rights. The International Protection of Human Rights, Edited by Evan Luard, New York, Fredrick A. Praeger (1967) p.7

⁴⁷ ปรีดี เกษมทรัพย์ , นิติปรัชญา , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2539) น.184

⁴⁸ หยุด แสงอุทัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป , (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512) ,น. 170-174

⁴⁹ Criselito Pascal , International to Legal Philosophy, (1959) Edition, pp.11-56

⁵⁰ George Whitecross Paton, Jurisprudence, (Oxford University Press, 1964) p.103.

2.2 ปัญหาและผลกระทบของคนพิการในทางสังคมและทางกฎหมาย

โดยที่มาตรา 30⁵¹ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้บุคคลมีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยมีให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องใด ๆ รวมถึงสภาพทางกายหรือสุขภาพ แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันยังมีกฎหมาย ตลอดจนระเบียบและข้อบังคับบางฉบับที่มีบทบัญญัติซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าเป็นการกีดกันคนพิการเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การกำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการที่จะให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมในสังคม หรืออาจจะเป็นปัญหาจากการกรณีมีถ้อยคำในกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการกีดกันคนพิการ

ในการนี้ จึงสมควรที่จะได้มีการศึกษาวิเคราะห์ว่าบทบัญญัติใดที่น่าจะขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งคนพิการก็เป็นคนที่มีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับคนที่ไม่พิการ ต้องได้รับความเสมอภาคและได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาการจำกัดสิทธิคนพิการว่ามาจากสาเหตุใดได้บ้างและต้องมีการสร้างมาตรการทางสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย

2.3 บทบาทขององค์การระหว่างประเทศที่มีต่อคนพิการ

2.3.1 องค์การสหประชาชาติ(United Nations)

องค์การสหประชาชาตินั้น ถือได้ว่าเป็นองค์การที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน และเป็นองค์การที่มีรัฐภาคีเป็นจำนวนมาก ซึ่งการรับรองและคุ้มครองสิทธิคนพิการนั้น ก็เป็นแนวคิดมาจากองค์การสหประชาชาติ โดยถือว่าคนพิการก็เป็นคน

⁵¹ มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

ที่ต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่พิการ ซึ่งบทบาทขององค์การสหประชาชาติสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

2.3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน⁵²

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น ถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายสิทธิมนุษยชน แม้จะไม่มีสภาพเป็นกฎหมายเหมือนอนุสัญญาหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศก็ตาม⁵³ โดยถือว่าปฏิญญาดังกล่าวนี้เป็นแต่เพียงการยอมรับว่า ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์นั้น ควรมีสิทธิอะไรบ้าง⁵⁴ แต่ก็เป็นบรรทัดฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่มีบทบาทต่อกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก⁵⁵ ในการที่จะตกลงทำเป็นข้อตกลงในทางระหว่างประเทศต่อไป⁵⁶ และเมื่อมีการยอมรับในหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น ก็จะส่งผลให้กฎหมายดังกล่าวได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติตั้งเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ⁵⁷ เช่นตามที่ปรากฏในข้อ 2 วรรคหนึ่ง⁵⁸ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งให้หลักประกันในการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ หลาย

⁵² Johannes Morsink, The Universal Declaration of Human Rights : Origins ,Drafting,and intent (United States of America : University of Pennsylvania,1999), p.92.

⁵³ Scott Davidson, Human Rights (Great Britain : Biddles Ltd,Guildford and King's Lynn,1993), pp.65-66.

⁵⁴ Hans Kelsen,Principles of International Law,(Second edition, revised and edited by Robert w.tucker) pp.103.

⁵⁵ กุลพล พลวัน, "ปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยสหประชาชาติ", (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2516) น. 41

⁵⁶ Pieter N. Drost, Human Rights As Legal Rights.Second Edition,A.W Sijthoff-Leyden,(1965),pp.32-38.

⁵⁷ John P. Humphrey, The UN Charter and the Universal Declaration of Human Rights The International Protection of Human Rights EDITED BY Evan ,(Luard,New York,Fredrick A.Praeger,1967) pp.53-55.

⁵⁸ Article 2 "Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status".

ประการ เช่น ปัจจัยพื้นฐานในการครองชีพ บริการสังคมที่จำเป็น และการประกันการว่างงาน เป็นต้น

2.3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม⁵⁹

ตามที่ปรากฏในข้อ 6 วรรคหนึ่ง⁶⁰ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights) กำหนดให้รัฐภาคีรับรองสิทธิของคนพิการ เช่นสิทธิในการทำงาน การจ้างงานที่เป็นธรรม อันเป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้คนพิการได้ทำงานได้ตรงกับความรู้ ความสามารถของตน และสิทธิที่ได้รับตามอนุสัญญานี้ จะไม่นำไปสู่การแบ่งแยกสิทธิในกลุ่มบุคคลอื่น⁶¹

2.3.1.3 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของบุคคลปัญญาอ่อน ค.ศ. 1971

โดยเมื่อ พ.ศ. 2514 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของบุคคลปัญญาอ่อน ค.ศ. 1971 (Declaration on the Rights of Mentally Retarded Person, 1971) มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. รัฐต้องให้สิทธิที่จะได้รับการดูแลทางการแพทย์ และการบำบัดทางกายภาพที่ถูกต้อง ให้การศึกษา ฝึกฝน ฟื้นฟู และคำแนะนำที่จะทำให้บุคคลปัญญาอ่อนสามารถพัฒนาความสามารถและสร้างศักยภาพได้สูงสุด
2. รัฐต้องให้สิทธิบุคคลปัญญาอ่อนที่มีผู้ปกครองที่มีความสามารถ ให้ความคุ้มครองความเป็นอยู่ ผลประโยชน์ เมื่อเป็นไปได้ควรให้บุคคลปัญญาอ่อนอยู่อาศัยกับครอบครัวและเข้าไป

⁵⁹ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ , หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และสาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม , (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอราวัณการพิมพ์) (2546),น.19

⁶⁰ *Article 6* (1). The States Parties to the present Covenant recognize the right to work, which includes the right of everyone to the opportunity to gain his living by work which he freely chooses or accepts, and will take appropriate steps to safeguard this right.

⁶¹ Raphael Perpetuo M.Lolita, STATE IMPLEMENTATION OF THE INTERNATIONAL COVENANT ON ECONOMIC , SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS,(Philippines : U.P,1998) . pp.76-77

มีส่วนร่วมในชุมชนต่าง ๆ ได้ตามปกติ อีกทั้งมีสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งของชุมชนและครอบครัว⁶²

3. รัฐต้องให้บุคคลปัญญาอ่อนมีสิทธิได้รับหลักประกันในทางเศรษฐกิจในระดับที่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ มีสิทธิที่จะทำงานที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับการมีอาชีพอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ตามความสามารถสูงสุด

4. รัฐต้องให้บุคคลปัญญาอ่อนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์และการกระทำทารุณกรรม การดูถูกเหยียดหยาม ได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการทางกฎหมายอย่างเต็มที่เมื่อเกิดคดีความ

5. บุคคลปัญญาอ่อนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามวัย เช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่มีความบกพร่อง

2.3.1.4 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 1975

โดยเมื่อ พ.ศ. 2518 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 1975 (Declaration on the Rights of Disabled Persons, 1975) มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การส่งเสริมความเสมอภาคและการเข้าไปมีส่วนร่วม

คนพิการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁶³ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่กำเนิด⁶⁴ ซึ่งคนพิการก็ต้องได้รับสิทธินั้นด้วยเช่นกัน ปฏิญญานี้รับรองให้คนพิการมีสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการในทุกระดับของการวางแผนด้านเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนมีสิทธิในการดำรงชีวิตกับ

⁶² วัฒนรุณี คมกฤต , “ปัญญาอ่อน” ตำราจิตเวชศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ , 2520) น. 704-705

⁶³ อุดม รัฐอมฤต , นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ , การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานา สิ่งพิมพ์ , 2544) , น.81-82

⁶⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ , หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ , พิมพ์ครั้งที่ 2 , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิญญูชน จำกัด, 2547) น.104

ครอบครัว และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสันตนาการต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลทุกคนต้องยอมรับนับถือสถานภาพของบุคคล⁶⁵ซึ่งกันและกัน

2. การบำบัดฟื้นฟู

คนพิการมีสิทธิได้รับการบำบัดรักษาโดยทางการแพทย์ จิตวิทยา และกายภาพบำบัด รวมทั้งการใช้วชิระเทียม ได้รับการบำบัดฟื้นฟูทางการแพทย์ สังคม การศึกษา และบริการอื่น ๆ ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาความสามารถเพื่อการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3. การมีงานทำ

ปฏิญญานี้ นอกจากรับรองให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพแก่คนพิการแล้ว ยังรับรองให้คนพิการมีสิทธิหลายประการ เช่น มีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันการแสวงหา และการคงไว้ซึ่งการจ้างงานหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ ผลผลิต รายได้ นอกจากนี้ ยังรับรองให้คนพิการสามารถเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานได้ เป็นต้น

2.3.1.5 ปีคนพิการสากล ค.ศ 1981(United Nations International Year of Disabled Persons)⁶⁷

ใน ค.ศ. 1982 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีคนพิการสากล (United Nations International Year of Disabled Persons, 1981 หรือ IYDP) เพื่อให้รัฐสมาชิกทั่วโลกได้ตระหนักถึงสิทธิของคนพิการ โดยได้เน้นเรื่องความเสมอภาคแห่งสิทธิและโอกาส หมายถึง การที่คนพิการจะต้องสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และเป็นหน้าที่ของสังคมหรือรัฐที่จะต้องขจัดกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คนพิการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือคนพิการในด้านสังคม การศึกษา ตลอดจนการฟื้นฟูสมรรถภาพอีกด้วย

⁶⁵ นพนิธิ สุริยะะ , “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : มุมมองจากบริบทของไทย”, วารสารนิติศาสตร์ 30 , 3 (กันยายน 2543) น.507 อ้างถึงใน ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์ , “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), น.127.

⁶⁶ “The United Nations Declaration on the Rights OF Disabled Persons”, แปลโดย ดร.เบญจา ชลธารันนท์ ,วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา, ปีที่ 14 ฉบับที่ 6 (พ.ย – ธ.ค 2527) น.75-77

⁶⁷ Anna Bruce, Christine Burke, Dr. Joshua Castellino, Padraic Kenna, Dr. Ursula Kilkelly, Shivaun Quinlivan, “Human Rights and Disability” p.30.

เนื่องจากในภาวะปัจจุบันนี้ มีคนพิการอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถิติคนพิการตามที่องค์การสหประชาชาติได้สำรวจไว้ นั้น ปัจจุบันมีคนพิการอยู่ประมาณ 350 ล้านคน หรือประมาณ 10% ของประชากรโลกทั้งหมดและส่วนใหญ่จะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองที่ทำให้องค์การสหประชาชาติจึงได้ตระหนักถึงปัญหาที่คนพิการได้รับ จึงประสงค์ที่จะออกมาตรการที่เป็นการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิคนพิการขึ้นมา ซึ่งสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติจึงได้มีข้อมติที่ 31/123 ประกาศในปี ค.ศ 1981 เป็นปีคนพิการสากล (International Year of Disabled Persons 1981) พร้อมกับได้จัดตั้งสำนักเลขาธิการปีคนพิการสากลขึ้นในกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เพื่อทำหน้าที่ในการรับผิดชอบเรื่องปีคนพิการสากล ซึ่งมูลเหตุสำคัญขององค์การสหประชาชาติประกาศให้มีปีคนพิการสากลนั้น ก็เพราะองค์การนั้นมีความมุ่งหมายจะให้นานาประเทศนั้นปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของบุคคลปัญญาอ่อนและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการ อันเป็นปฏิญญาที่ออกมาก่อนการประกาศให้มีปีคนพิการสากล (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของบุคคลปัญญาอ่อน ประกาศใช้เมื่อ ค.ศ. 1971 ส่วนปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการ ประกาศในปี ค.ศ 1975) เพราะว่าเป็นปฏิญญาทั้งสองฉบับที่ได้ประกาศออกมาก่อนที่จะมีการประกาศปีคนพิการสากลนั้น เป็นปฏิญญาที่มีบทบาทในการคุ้มครองและรับรองสิทธิคนพิการมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการให้คนพิการได้รับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพ สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการหาประโยชน์จากบุคคลอื่น สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนจนการมีโอกาสในการที่จะสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมแก่ความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการประกาศปีคนพิการสากล

1. เพื่อให้การช่วยเหลือคนพิการในด้านการปรับร่างกายและจิตใจให้เข้ากับสังคม
2. เพื่อส่งเสริมความพยายามระหว่างประเทศต่างๆ ในอันที่จะจัดให้คนพิการได้รับความช่วยเหลือ ฝึกอบรม ดูแลและได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสม เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสในการทำงานที่เหมาะสม อันเป็นการยืนยันในหลักการที่คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม
3. เพื่อสนับสนุนโครงการศึกษาและวิจัยที่ได้วางแผนไว้เพื่อเอื้ออำนวยการเข้ามามีส่วนร่วมของคนพิการในชีวิตประจำวัน เช่นการปรับปรุงให้คนพิการสามารถใช้อาคารสาธารณะและระบบขนส่งได้เช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่มีความบกพร่อง

4. เพื่อให้การศึกษาแก่สาธารณชนได้ทราบถึงสิทธิของคนพิการ ในอันที่จะมีส่วนร่วม และให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนในกิจการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และทางการเมือง

5. เพื่อส่งเสริมมาตรการอันมีประสิทธิภาพในการป้องกันความพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการควบคู่ไปด้วย

ทั้งนี้เพื่อให้การประกาศปีคนพิการนั้น มีสภาพบังคับให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมด้วย เพื่อให้สมกับคำขวัญของปีคนพิการสากลที่ว่า “การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเสมอภาค” อันมีความหมายถึงการส่งเสริมประเทศต่างๆ ให้เปิดโอกาสแก่คนพิการ ในการที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมมากยิ่งขึ้น

บทบาทประเทศไทยที่มีต่อการประกาศปีคนพิการสากล

ปีคนพิการสากล เป็นปีที่อยู่ในสมัยของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐบาลก็มีกิจกรรมที่ส่งเสริมปีคนพิการสากลในประเทศไทยเช่นกัน อันเป็นการส่งเสริมทั้งสิทธิและโอกาสของคนพิการในการดำรงชีวิตและการฟื้นฟูสมรรถภาพ กล่าวคือ การจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์คนพิการ โดยเป็นการรวบรวมเงินจากการหาทุนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งก็รวมถึงการรับบริจาคจากประชาชนทั่วไปด้วย ซึ่งกองทุนดังกล่าวนี้จะให้การสงเคราะห์แก่คนพิการในด้านการให้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการลงทุนการประกอบอาชีพ การจัดหาอวัยวะเทียมหรือเครื่องช่วยเหลือ บรรเทาความพิการ รวมทั้งการจัดสร้างโรงงานในอารัภษ เพื่อให้คนพิการมีโอกาสในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาในเรื่องของการประกาศปีคนพิการสากล จะเห็นได้ว่าปีคนพิการสากลนั้น เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของความพยายามในการที่จะพัฒนาศักยภาพคนพิการ และการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิคนพิการ ในฐานะที่คนพิการนั้นเป็นบุคคลที่จะเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสในหลายๆ ด้านเท่านั้น ทำให้มีแนวคิดในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนพิการมากยิ่งขึ้น ตามลำดับในเวลาต่อมา

2.3.1.6 แผนปฏิบัติงานปีคนพิการสากล

เพื่อให้ปีคนพิการสากลเป็นปีแห่งการเริ่มต้นการให้ความช่วยเหลือคนพิการและพัฒนาคนพิการให้มีบทบาทต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมนั้น องค์การสหประชาชาติจึงได้เสนอแผนปฏิบัติงานปีคนพิการสากล อันเป็นผลมาจากการรวบรวมความคิดเห็นจากนานาประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้มีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์แห่งปีคนพิการสากลอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

โดยแผนดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และการป้องกันความพิการ ตลอดจนการให้การศึกษาแก่สาธารณสุขชนได้เข้าใจปัญหาที่แท้จริงของคนพิการ โดยแผนดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นการให้ความร่วมมือระดับนานาชาติ และในระดับองค์การระหว่างประเทศประกอบกันด้วย โดยที่ในส่วนขององค์การสหประชาชาตินั้นจะให้ความสนับสนุนแผนงานดังกล่าวโดยการจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับปีคนพิการสากลในระดับภูมิภาคต่างๆ ของโลก และการให้ความช่วยเหลือจากองค์การชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติประกอบกันไปด้วย ซึ่งกิจกรรมระดับภูมิภาคได้แก่การจัดให้มีการประชุมสัมมนาเรื่องปีคนพิการสากล

2.3.1.7 ทศวรรษสากลเพื่อคนพิการ ค.ศ 1983 – 1992 (United Nations Decade of Disabled Persons, 1983 – 1992

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศทศวรรษสากลเพื่อคนพิการ ค.ศ. 1983 – ค.ศ. 1992 (United Nations Decade of Disabled Persons, 1983 – 1992) และได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ⁶⁸ (World Program of Action Concerning Disabled Persons) ซึ่งแผนปฏิบัติการนี้มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การป้องกันความพิการ

คือ วิธีต่าง ๆ อันมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของความพิการทางจิต ภายอวัยวะรับสัมผัส อันเป็นการป้องกันขั้นปฐมภูมิ นอกจากนี้ ยังมีการป้องกันผลกระทบจากความพิการอันส่งผลร้ายทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคม

2. การฟื้นฟูสมรรถภาพ

คือ วิธีการที่มีเป้าหมายแน่นอนที่มีการจำกัดเวลาในการช่วยคนพิการให้บรรลุสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งทางด้านจิตใจ ทางกาย และการอยู่ร่วมในสังคม หมายถึงการให้เครื่องมือเครื่องใช้แก่คนพิการในการเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ทดแทนอวัยวะที่เสียหาย เป็นต้น

⁶⁸ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ , มณฑิยา บุญตัน , อัครพรพรณ ขวัญชื่น , รายงานการวิจัยเรื่อง“การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศักยภาพกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ”. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ,น.110

3. การสร้างความเสมอภาคในการมีโอกาที่เท่าเทียม

คือ วิธีการอันจะทำให้คนพิการได้รับประโยชน์จากสังคมได้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางวัฒนธรรม การมีที่อยู่อาศัย การเดินทางโดยใช้ยานพาหนะ การบริการด้านสังคมและอนามัย การศึกษา การทำงาน และชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม

มาตรการต่าง ๆ ที่แผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการได้จัดทำขึ้น จะสำเร็จไม่ได้หากขาดความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ ในการนำไปปฏิบัติ เพราะแผนนี้ไม่ได้มีค่าบังคับเป็นกฎหมาย แต่เป็นเพียงแนวทางที่ถ้าประเทศต่าง ๆ นำมาปฏิบัติ ความมุ่งหมายของแผนทั้ง 3 ประการก็จะสัมฤทธิ์ผล

เมื่อทศวรรษสากลเพื่อคนพิการขององค์การสหประชาชาติได้สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2535 หลายประเทศในเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยได้มีกฎหมายสำหรับคนพิการ แต่การนำไปปฏิบัติเพื่อบรรลุสู่เป้าหมายยังไม่เป็นที่ยอมรับ ในการประชุมคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) ร่วมกับองค์กรคนพิการระหว่างประเทศ ระหว่างวันที่ 1 – 5 ธันวาคม พ.ศ. 2535 ที่ประชุมได้ร่วมกันประกาศ “ทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ค.ศ. 1983 – ค.ศ. 2002 ” (Asian and Pacific Decade of Disabled Persons, 1993 - 2002) สาระสำคัญของแนวทางปฏิบัติตามประกาศนี้ได้กำหนดไว้ใน “แผนปฏิบัติการทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ค.ศ. 1993 – 2002 (Agenda for Action for the Asian and Pacific Decade of Disabled Persons, 1993 - 2002) และ “ประกาศว่าด้วยการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และความเท่าเทียมของคนพิการแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก” (Proclamation on the Full Participation and Equality of People with Disabilities in the Asian and Pacific Region) ที่กำหนดให้แต่ละประเทศในภูมิภาคได้เร่งปกป้องสิทธิคนพิการ พร้อมทั้งสนับสนุนให้คนพิการได้ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี นอกจากนี้การผลักดันให้มีทศวรรษเพื่อคนพิการขององค์การสหประชาชาติ และทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิกแล้ว ใน พ.ศ. 2535 องค์การสหประชาชาติยังได้ประกาศให้วันที่ 3 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันคนพิการสากล

2.3.1.8 กฎมาตรฐานเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของคนพิการ(The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with disabilities, 1993)

โดย เมื่อ พ.ศ. 2536 ได้มีการกำหนดกฎมาตรฐานเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของคนพิการ ค.ศ. 1994 (The Standard Rules on the Equalization of opportunities for Persons with Disabilities, 1993) กฎมาตรฐานนี้มีข้อบังคับให้ปฏิบัติ แต่เป็นมาตรฐานสากลที่นานา

อารยประเทศถือเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้คนพิการไม่ว่าเพศใด วัยใด ได้รับความเสมอภาคและโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม อุปสรรคใด ๆ ที่กีดขวางทางแห่งโอกาสอย่างเสมอภาคนี้ เป็นภารกิจและความรับผิดชอบของรัฐที่จะจัดออกไปให้หมดสิ้น

ซึ่งการสร้างเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ”หมายความว่าถึง กระบวนการที่ทำให้ระบบต่าง ๆ ของสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้นว่า บริการ กิจกรรม ข้อมูลข่าวสารและเอกสารต่าง ๆ ได้รับการจัดทำขึ้นสำหรับประชาชนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการ หลักการความเสมอภาคทางสิทธิมีความหมายความว่าความต้องการจำเป็นของบุคคลแต่ละคนมีความสำคัญโดยเท่าเทียมกัน ฉะนั้น ความต้องการจำเป็นดังกล่าวจึงต้องนำมาใช้เป็นฐานสำหรับการวางแผนในแต่ละสังคม นอกจากนี้ ทรัพยากรทั้งหมดในสังคมก็ต้องถูกใช้ไปเพื่อประกันว่า บุคคลทุกคนจะต้องมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะมีส่วนร่วมในสังคม ประกอบกับการที่คนพิการถือเป็นสมาชิกของสังคมเช่นเดียวกับบุคคลอื่นและมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง และควรจะได้รับความสะดวกสบายตามความต้องการจำเป็นที่มีอยู่ ภายใต้โครงสร้างปกติของสังคมในด้านการศึกษา สาธารณสุข การจ้างงาน และบริการสังคม

การขจัดปัญหาเหล่านี้ คนพิการและองค์กรคนพิการจะต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุผล แต่ปัญหาของประกาศฉบับดังกล่าวคือเป็นประกาศที่ไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันในทางปฏิบัติแต่อย่างใด จึงมีความเคลื่อนไหวจากองค์กรของและเพื่อคนพิการในระดับสากล ร่วมกับรัฐบาลบางประเทศพยายามให้มีอนุสัญญาว่าด้วย “สิทธิคนพิการ” ขึ้น โดยได้มีการลงนามในคำประกาศร่วมของการประชุมองค์กรพัฒนาเอกชนด้านคนพิการระดับโลกเป็นครั้งแรกในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งต่อมา องค์การสหประชาชาติได้ให้ความเห็นชอบให้มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อทำการศึกษาและจัดทำร่างอนุสัญญาว่าด้วย “สิทธิคนพิการ” กันในเวลาต่อมา⁶⁹

จากที่กล่าวมา เป็นกรณีที่แสดงให้เห็นว่า คนพิการเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการคุ้มครอง รับรองสิทธิ เสรีภาพอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมและต้องมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้เกิดได้จริงในทางปฏิบัติด้วย และต้องตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการเคารพซึ่งสิทธิ เสรีภาพตลอดจนศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกัน

2.3.2 องค์การชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ

2.3.2.1 องค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)

⁶⁹ www.hpod.org.

เป็นองค์การที่จัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ การศึกษา ผสมผสานตลอดชีวิต การกีฬา และการสุขศึกษา

2.3.2.2 สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เช่นผู้เชี่ยวชาญจัดประชุมระดับโลก ระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านความพิการที่นครเวียนนาประเทศออสเตรีย ในปลายปี พ.ศ 2524

2.3.2.3 กองทุนสงเคราะห์เด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF)

เป็นองค์กรที่เน้นโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันความพิการในประเทศต่างๆ โดยให้ความคุ้มครองแก่เด็ก การจัดหาน้ำสะอาดและการปรับปรุงสุขภาพ โภชนาการ ตลอดจนการ ป้องกันอุบัติเหตุ

2.3.4 องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO)

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) ก่อตั้ง ในปีพ.ศ.2462 พร้อมกับสันนิบาตชาติ ภายใต้สนธิสัญญาแวร์ซาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล นายจ้าง และสหภาพแรงงาน ทั้งนี้เพื่อสร้างความยุติธรรมใน สังคมและความเป็นอยู่ที่ดีให้เกิดขึ้นในโลก โดยในธรรมนูญองค์การระบุถึงวัตถุประสงค์ในการ ส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม รับรองและเคารพสิทธิมนุษยชน สนับสนุนให้เกิดความเป็นธรรมใน การใช้แรงงาน ยกกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีของลูกจ้างและให้ความช่วยเหลือประเทศ สมาชิกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิแสวงหาทั้งสวัสดิภาพทาง วัตถุ และพัฒนาการด้านจิตใจ ภายใต้เงื่อนไขของเสรีภาพและความภาคภูมิใจ ความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและโอกาสที่ทัดเทียมกัน โดยมีได้คำนึงถึงเชื้อชาติหรือเพศใดๆ ทั้งสิ้น

บทบาทขององค์การแรงงานที่มีต่อคนพิการ จะเป็นการมุ่งเน้นในเรื่องของการให้โอกาส ในการเข้าทำงานของแรงงานที่เป็นคนพิการ ได้ทำงานในด้านที่ตรงกับความรู้ความสามารถ ไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยมีการวางนโยบายและโครงการระหว่างประเทศ เพื่อปรับปรุงสภาวะความ เป็นอยู่ และการทำงานเพิ่มพูนโอกาสการมีงานทำ และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ตลอดจนกำหนด มาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในทางปฏิบัติและจัดให้มี การฝึกอบรม ศึกษา วิจัย และเผยแพร่เอกสาร

2.3.5 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization)

องค์การอนามัยโลกนั้นเป็นหน่วยงานระหว่างประเทศ ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ โดยเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่มุ่งเน้นในเรื่องการสาธารณสุข มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นองค์กรที่ครอบคลุมในขอบวัตถุประสงค์ในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ ซึ่งก็รวมถึงบรรดาคนพิการทั้งหลายด้วย เพราะถือว่าคนพิการก็เป็นบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ขององค์การสหประชาชาติในการที่ธำรงค์ไว้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพของบุคคลทั้งหลาย